

Vestnik.

Osobne vesti. Stalni so postali začasni učitelji gg. Francišek Juvanec na Vrhu, Andrej Lah v Dol. Zemonu in Ivo. Trošt na Razdrtem; gospodičina Julija Piš je dobila stalno četrto službo v Cerknici; g. učitelj Janko Jeglič iz Peče je postal stalni nadučitelj pri sv. Križi pod Turnom, g. učitelj Evgen Müller od Device Marije v Polji stalni učitelj v Pirničah, g. učitelj Šimen Puncuh iz Rudnika stalni nadučitelj v Slavini, g. učitelj Francišek Högler iz Gotenice stalni četrti učitelj na deški šoli v Kočevji, začasna učiteljica Melanija Sittig iz Smlednika stalna učiteljica na tem mestu. Učiteljski vdovi Katarini Vencajz se je določila pokojnina, g. učitelju Jerneju Črnetu z Vrhnike se je dopust za dve leti podaljšal, da bo še dalje služil kot tretji učitelj na deželni kmetijski šoli na Grmu. — Po izvršeni disciplinarni preiskavi je jeden učitelj dobil ukor, drugi pa se je iz učiteljske službe izpustil.

Iz poslednjih sej visokega c. kr. deželnega šolskega sveta v Ljubljani. Visokemu deželnemu odboru se predlaga, da potrdi razširjenje jednorazrednic v Cerklijah in Trebelnem (krški šolski okraj) v dvorazrednici, dvorazrednice v Sent-Rupertu (krški šolski okraj) na Igu (okraj ljubljanske okolice) in v Kočevji (dekliška šola) in trirazrednice in trirazrednice v Mokronogu (krški šolski okraj) v štirirazrednici; isto tako se je sklenila otvoritev jednorazrednic v Bušehi Vasi in Pleterjah (krški šolski okraj), na Rakitni (okraj ljubljanske okolice), v Kovorji (kranjski okraj) in Lienfeldu (kočevski okraj); nadalje izsolanje vasi Iška, Iška Vas in Gorenji Ig iz šolske občine Studence in otvoritev jednorazrednic za te vasi v Iški Vasi (okraj ljubljanske okolice). Prošnja občine Smuka za podporo iz normalnošolskega zaklada za stvarne šolske potrebe se je odbila. Določile so se državne štipendije gojencem na obeh učiteljskih. Dovolil se je poludnevni pouk v prvem razredu v Črnomlju. Rešili sta se prošnji dveh učnih močij v Ljubljani glede petletnic. Sklene se, da se knjižica „Junaki“, ki jo je izdalo Ciril-Metodovo društvo, priporoči za otroške knjižnice. Prošnja krajnega šolskega sveta v Domžalah za dovolitev poludnevnega pouka v tretjem razredu se odbije. (Imenovanje učiteljskih oseb smo že priobčili. Ured.)

Zrelostne preizkušnje. Po pomoti se v zadnji številki trije pripravniki ljubljanskega učiteljskega sveta, ki so delali zrelostno preizkušnjo, niso natisnili, ti so gg. Mežan Rajmund iz Ljubljane, Nagu Feliks od sv. Ruperta in Pavčič Jožef iz Velikih Lašč. Torej je preizkušnjo delalo 15 pripravnikov. Od teh sta dva padla za jedno leto, štirje pa smejo v dveh mesecih preizkušnjo popolniti.

Učiteljski tečaj v Gradci, za učitelje risanja na obrtnih nadaljevalnih šolah v katerem je 5 kranjskih učiteljev, završil se je z denašnjim dnevom.

Sklep šolskega leta po javnih mestnih ljudskih šolah v Ljubljani. C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani je ukazal, da je tekoče šolsko leto na vseh javnih mestnih ljudskih šolah skleniti dne 15. t. m.

O tej priliki je c. kr. mestni šolski svet odredil, da mora vsak šolski voditelj med počitnicami vsak teden dva različna dneva po jedno uro navzočen biti v svoji šolski pisarni strankam na razpolaganje, in da je v šolskem poslojji nabiti na primernem vidnem kraju list, na katerem je povedano, kateri dan in katero uro je najti voditelja v pisarni. Ako šolski voditelj ostavi med počitnicami Ljubljano, naznaniti

mora to pismo c. kr. mestnemu šolskemu svetu, ter mu zajedno prijaviti svojega namestnika.

Iz vdovskega učiteljskega društva. K društvu sta od zadnjic pristopila g. g. Lovro Letnar nadučitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik v Moravčah in Fr. Fabijančič, učitelj na Bučki okraja krškega — Tovariši, berite to, pa tudi Vi storite tako! — Le malo varičnosti je treba, pa lahko zagotovite obiteljni po Vaši smrti gotov priboljšek. Ako ga ne bodo potrebovali, toliko bolje! „Jaz nisem bila nikdar „draga“ svojemu soprogu“, rekla je pošena žena, ki je pri pričilih dohodkih preživljala pošteno svojo družino. „Ako nisva imela denarja za lepo obleko, omislila sva si obleko bolj po ceni, samo da nisva dolga delala. Ako ni bilo za meso, pa je bilo vender vsak dan za sol in kruh, in tako sva se pošteno preživela“. Kaj ne, take besede ne spadajo v učiteljski strokovni list, pa so vender zelo resnične in silno praktične. Tovariši večkrat pravijo, učiteljski list mora prinašati različnega blaga. No, tukaj ga imate, a nikar se ne spodikajte nad njim.

Solčni mrak dne 17. rožnika se je pri nas prav dobro dal opazovati, ker je bilo vreme jako ugodno. Že dolgo časa se ta podnebna prikazen ni tako lepo videla. Šolski otroci, kjer so ta mrak opazovali, se bodo tega gotovo še čez leta spominjali. — Iz zgodovine takih opazovanj naj tu navedemo, da so prvi zaznamki o opazovanju mrakov kaj stari. Najstarejši kitajski zaznamek sega do leta 2695 pred Kristusom. Najvažnejšo knjigo o mrakih pa je spisal astronom Th. pl. Oppolzer („Canon der Finsternisse“). V tej knjigi so preračunjeni vsi mraki od l. 1200 pr. Kr. do 2200 po Kr. V tej dobi je zaznamovanih čez 8000 solčnih mrakov in so pri vsakem natanko določeni čas mraka in kraji na zemlji, kjer so se videli ali se bodo videli.

Doklade k učiteljskim plačam na Dunaji. Vseled sklepa mestnega zbora bodo dunajski učitelji od dne 1. malega travna t. l. prejeli izvenredne doklade in sicer: 1.) ravnatelji in učitelji na meščanskih šolah od 1. petletnice dalje 72 gld., od 2. petletnice 96 gld., od 3. petletnice 120 gld., od 4. petletnice 144 gld., od 5. petletnice 168 gld. in s 6. petletnico 192 gld. na leto. 2.) Nadučitelji in učitelji ljudskih šol dobé z 2. petletnico 72 gld., s 3. petletnico 96 gld., s 4. petletnico 120 gld., s 5. petletnico 144 gld. in s 6. petletnico 168 gld. na leto. 3.) Vse učiteljice dobe s 4. petletnico 50 gld. letne doklade.

Darilo. Povodom poroke Nj. cesarske visokosti gospe nadvojvodinje Marije Valerie je daroval praški veletržec Oľiva dve hiši v Pragi v vrednosti 500.000 gld. v ta namen, da se napravi in vzdržuje velika sirotišnica za češke sirote krščanskega veroizpovedanja. Tudi nemškega jezika se bodo tam učili. Učiteljsko osebje pa ima posebno skrbeti, da se vsak otrok nanč kakega rokodelstva.

Šolske kuhinje v Parizu. Občinski zastop francoskega glavnega mesta je vpeljal šolske kuhinje (cantine scolaires), ki imajo namen, da v njih dobivajo ubožni otroci, ki obiskujejo ljudske šole ali otroške vrte, zastoj dobro gorko hrano, drugi pa proti nizkem plačilu. V drugi vrsti pa naj pospešujejo šolsko obiskovanje in нравno vedenje otrok.

Ta naprava se je pred desetimi leti pričela in že pred je bilo mnogo šol, ki so imele ognjišča, kjer se je otrokom kosilo pripravljalo. Cena takega iz juhe, mesa in prikuhe obstoječega kosila je bila 5 do 15 centimov ($2\frac{1}{2}$ — $7\frac{1}{2}$ kr.) Razna društva so pripomogla,

da so ubogi dobivali kosilo zastoj; največ pa so to podjetje podpirale šolske blagajnice (caisses de écoles), to so prosta društva, ki so se pred 40 leti po vsem Francoskem ustanovila, da bi olajševala šolsko obiskovanje s tem, da so pridne učence obdarovala, ubožne pa podpirala.

L. 1879. je imelo v Parizu 282 šol ognjišča. Ker se je pa želelo, da bi jih imele vse šole, organizirala se je l. 1880. za vse šole in otroške vrte šolska kuhinja. Mestni zastop je v to svrhu dovolil 480.000 frankov. Po tej organizaciji se je za vsak „arrondissement“ uprava šolskih kuhinj izročila dotičnemu „mairu“, kateri je priredil s pomočjo šolskih blagajnic posebne lokalne odseke, ki naj skrbijo za pokritje stroškov in potrebne vsote zahtevajo od občinskega zastopa.

Pozneje se je mislilo na to, da bi vsi šolski otroci brez izjeme jedila dobivali zastoj. Ker bi pa potem stroški bili ogromni, posebno pa, ker se je po pravici za potrebno spoznalo, da se roditelji oskrbovanja otrok ne smejo popolnoma oprostiti, opustila se je ta namera. Da bi se pa vendar občutljivost otrok ne žalila, uvedlo se je plačevanje z enakimi markami, katere premožnejši roditelji sami kupujejo, ubožnejšim pa se popolnoma ali deloma zastoj dopošljajo. Tako otrok dobi marko doma, pa ne ve, ali je plačana ali zastoj.

Notranja služba v šolskih kuhinjah je izročena šolskim blagajnicam; plačan uradnik oskrbuje prodajo mark in voditelj ali voditeljica dotične šole mu mora poročati, ali jedila zadostujejo glede kakovosti in množine. Pametna je uredba, da oddaja mark in nadzorstvo v teh kuhinjah ni izročeno učiteljstvu, ampak občinskemu oblastvom, ker bi učiteljstvu ne dostajalo časa in bi pri dovoljenji ali nedovoljenji brezplačnih mark mnogokrat z roditelji prišli v neljub položaj.

Leta 1888. se je v vseh 20 okrajih v Parizu vsak dan povprečno razdelilo 12.263 brezplačnih in 15.965 plačanih porcij, skupaj torej vsak dan 28.228 porcij.

Jedila v posebnih prostornih dvoranah med 1/2 in 1. uro proti oddajanju mark delé šolski sluge ali služkinje; ker so marké vse jednake, ne more „cun-tinier“ (delitelj) vedeti, ali je jed brezplačna ali plačana.

Danes ni v Parizu nikogar, ki bi ne bil prepričan o dobrodejnem vplivu šolskih kuhinj na telesno in duševno zdravje otrok, kakor tudi na šolsko obiskovanje; stroški pa, ki jih ima občina s temi kuhinjami, povrnili se ji bodo v precejšnji meri pri potrebščinah za javne bolnice.

L. Fl.

Izobraževalni in humanitarni zavodi na Kranjskem. Po najnovejših izveštjih so na Kranjskem zavodi: bogoslovno učilišče 1, gimnazije 4, realka 1, učiteljski 2, trgovska šola 1, obrtnih šol 10, glasbeni šoli 2, kmetijski in gozdarski šoli 2, živinozdravniška šola 1, babiška šola 1, drugih učnih zavodov 6, ljudskih in meščanskih šol 299. Število bogoslovcev je 88, gimnazijcev 1079, realcev 227, učiteljskih pripravnikov 67, učiteljskih pripravnic 80, učencev na trgovski šoli 195, učencev na obrtnih šolah 666, glasbenih gojencev 495, učencev na kmetijskih in gozdarskih šolah 14, na drugih učnih zavodih 390, na meščanskih in ljudskih šolah 49.289; gimnazijskih ravnateljev 4, gimnazijskih profesorjev 63, ravnatelj na realki 1, profesorjev na realki 30, učiteljev na učiteljskih 18, na trgovski šoli 17, na obrtnih šolah 42, na glasbenih šolah 10, na kmetijskih in gozdarskih šolah 6, na živinozdravniški šoli 3, na babiški šoli 2, na drugih zavodih 50, na ljudskih šolah učiteljev 659, učiteljic 146. Humanitarni zavodi pa so: otroški varovalnici 2 z 260 otroci, otroških vrtov 5 z 279 otroci, sirotiš-

nice 3 z 298 otroci, oskrbovalnih zavodov 10 s 318 oskrbovanci in ubožnih zavodov 204 s 5172 preskrbovanci.

Hišna obrtnost. Dasi je v Avstriji hišna obrtnost po raznih kronovinah zelo razvita, se doslej vendar ni poskušalo, to obrtnost po svoji celoti vpodobiti in opisati. Vrhovni odsek splošne poljedelske in gozdarske razstave na Dunaji leta 1890. pod strokovnim vodstvom c. kr. dvornega svetnika prof. dr. F. Exnerja pa je sklenil, v tej razstavi prirediti poseben oddelek za hišno ali domačo industrijo. Iz tega jako zanimivega oddelka je šele mogoče pregledati celokupni zadržaj avstrijske domače obrtnosti. Za ta oddelek razstave je sestavil dvorni svetnik dr. Exner poseben komentar, ki ga je založila dvorna tiskarna A. Holderjeva.

Kar se tiče Kranjske, so najstarejši izdelki hišne obrtnosti: platno, lóden (sukno), lesni in sitarski izdelki. Zlasti v 17. veku, ko je baron Valvasor izdal svojo knjigo „Ehre des Herzogthums Krains“, bila je ta obrtnost v najlepšem cvetju in kupčija kaj živahna. V 18. veku pa se je zmanjšala, v našem stoletju pa se je hišna obrtnost, posebno izdelovanje platna in sukna zelo skrčila, ko je namreč ogromno počela napredovati velika industrija po tovarniških izdelkih. Tovarniško blago je bolj in bolj izpodkopavalo tla domačim izdelkom in celo v tistih krajih, v katerih se je do najnovejšega časa ohranila stara, slikovita narodna noša, kakor pri „Belokranjcih“ v metliškem in črnomaljskem okraju, se opazuje v novejšem času, da se domači izdelki vporabljajo le za delavniško obleko, za praznično pa se raje jemlje kupljeno tovarniško blago. Po večini pa na Kranjskem sploh kmetovalec sedaj le še nosi kupljeno tovarniško blago.

Nekatere stroke kranjske hišne obrtnosti pa so se venderle ohranile in so celo napredovale, kakor sitarski izdelki, izdelovanje čipek, pletarstvo slame in lesni izdelki. Drugi izdelki hišne obrtnosti, izmed katerih gredo nekateri preko kranjskih mej, so: sitarski izdelki, žgane pijače in „kranjske klobase“, katere imajo odlično mesto na velikomestnih jedilnih listih. Izvrstni in obširni opis kranjske domače obrtnosti, ki ga je sestavil v tej stvari prvi naš strokovnjak ces. svetnik g. J. Murnik, podaja nam jasno in pregledno sliko o sedanjem stanju naše hišne obrtnosti in se ozira tudi na zgodovinski razvoj te stroke.

Gospodom tovarišem, ki se bodo v pettedenskem tečaju za deško ročno delo bavili na Dunaji, gorko priporočamo, da si razstavo hišne obrtnosti dobro ogledajo.

Velikanski zemljevid. Planinsko društvo bode dalo napraviti velikanski relief-zemljevid Koroske, kateri bode 20 m dolg in 10 m širok. Groglockner bode na tem zemljevidu 1'8 m visok. Zemljevid bode iz cementa. Izgotovljen bode v treh letih in bodo stroški znašali okoli 4800 gld. Postavil se bode na mestnem šolskem vrtu v Celovci v posebni pokriti hišici, katera bode imela ob stenah vzvišene galerije v boljši pregled.

Koliko važnosti je relief-zemljevid za zemljepisni pouk — tudi v manjši meri — to ve vsak šolnik. Take zemljevide imajo že v več kronovinah. Ljudske šole na Češkem so imele manjši stenski relief-zemljevid češke dežele (iz „Papiernaché“) že pred dvajsetimi leti. Ne stalo bi preveč, ako bi se za vse kranjske (oziroma primorske) šole izdelal tak zemljevid. Prav potreben bi bil. Strokovnjaka za tak izdelek pa ne bilo treba daleč iskati. Fotograf Lergetporer na Bledu se že dalj časa bavi s takimi izdelki.